

Ett fulländat romantiskt verk fyller fyrtio. Martin Schibli skriver om sin vän och medförfattare – och förklarar varför Nimis är allt som Lars Vilks annars inte är.

TH

SKRIBENT
MARTIN SCHIBLI
curator och konsthistoriker

ur beskriver man ett konstverk som Nimis? Ett livsverk som efter 40 år alljämt pågår? Ett verk som till stor del skapat sin egen genre?

Det finns få andra verk att jämföra denna drivvedskulptur med. Inte minst med tanke på kombinationen av den fysiska storleken och den tidsmässiga kontinuiteten. Det är ett verk som har genererat en mängd händebler – i hög grad utåtna för konstnärens kontroll. Ett verk älskat av många, men också avskytt och bespottat av andra – varibland vissa inte ens klarar av att uttala verket vid namn.

Detta egenartade konstverk har Lars Vilks besökt (till den 17 juni i år) 7668 gånger. Och han är inte ensam vandrare, varje år tillhär Nimis de mer besökta konstmälen i Skåne med fler besökare än många offentligt finansierade institutioner.

Jag hörde först talas om Nimis på 80-talet. Dels genom enstaka konstnärskollegor till min far, vilka motvillig och indignerat kommenterade uppdelningen kring Nimis. Dels genom HD-s kultursidor där även respekterade skribenter föreslog att det vore en generös handling om konstnären gjorde en gigantisk majbrasa av verket – och ett gott slut. Själv kom jag först i kontakt med konstteoretikern Vilks via hans böcker. Yrkensmässigt korsades våra vägar när han dök upp på mitt galieriprojekt M Art In(n), som jag hade startat i min lägenhet år 2000 där jag blandade regionala och internationella konstnärer som sällan sågs på våra breddgrader.

Vi startade här en dialog som bottnade i bidas intresse i konstteori, här konstvärldens mekanismer fungerar och frågeställningar kring vad som utgör konstens kvalitet och i slutändan vad som kommer in i konsthistorien. Vi hade skiftande perspektiv som gjorde samtalet intressant. Dialogen ledde även fram till att vi höll kurser i ämnet på folkhögskolor och i boken "Hur man blir samtidskonstnär på tre dagar" (Nya Dena, 2005), en handbok som beskrev samtidskonsten ur både konstens teori och praktik.

Trots att femton år gått sedan utgivningen fungerar boken fortfarande bra som en introduktion till konstvärldens praktiker. Och våra samtal i ämnet fortsätter näst tillfälle ges.

Jag började från år 2003 att curatera flera av Vilks utställningar, alltifrån mindre regionala utställningar i Skåne till deltagande på utställningar i städer som New York, Seoul eller

på Moderna Museet i Stockholm. Ibland var det strapatsrika erfarenheter, som biennalen i Moss med begränsad föda och logi (en hall, biöl, liten stuga utan värme som vi delade med Ragnar Kjartansson). Men det gav alltid möjlighet till nya samtal om konst. Min främsta roll som curator – som jag ser det – för dessa utställningar förutom att vara bollplank var att hålla isär konstnären och konst teoretikern Vilks från varandra.

Arbetet gav mig också en bredare syn på Nimis komplexitet. Och att konstnären Vilks till stor del är av annan slag än konstteoretikern.

Nimis är numera förtjänstfullt och rättvist inskrivet i konsthistorien inom kategorier som svensk samtidskonst, nordisk process/konceptkonst och i den internationella land art-konsthistorien. Men verket har också en framskjutna position inom det lite mer nischade fältet av konstnärliga och verkliga mikrostationer via Vilks utropande av Ladonien. Många har fremslagit att Nimis är att betrakta som en performance med tanke på sisyfosarbetet som krävs för att konstruera verket. Alla dessa perspektiv är riktiga och adderar något, men enskilt räcker de inte till.

I min mening rör sig Nimis djupt i en konsthistorisk tradition med en mängd skiftande perspektiv.

En ingång till Nimis – som på latin betyder "för mycket" – kan vara att återvända till själva platsen och den tidpunkt då allt tog sin början för 40 år sedan. Var den exakta platsen ett medvetet val eller en tillfällighet? Konstnären själv har berättat att han vid ett tillfälle var ute och simmande vid Kullaberg och att strömmen tog honom. Helt utlämnad lå strömmen förförde han ut från land, för att sedan slungas in i en otillgänglig vik där han steg upp på land. Denna händelse bestämmer både startpunkt och platsen för Nimis.

En berättelse som har släktkap med traditionella skapelsesberättelser där världen föds genom att någon uppstiger ur havet. Vilks börjar återkommande att bygga på Nimis och likt en Robinson Kruse använder han sig av de mängder med drivved som flutit inland från havet. De flesta två åren är omvärlden i stort sett ovtändande om det sisyfosarbete som konstnären inlett på platsen.

Det går att göra en mängd metaforiska liknelser med utgångspunkt från Nimis. Inte minst

Konstnären Joseph Beuys var en själv bestämd med Lars Vilks, och även ägare till Nimis några år.

7 668 gånger har Lars Vilks gått till sin träskapelse på Kullaberg under de 40 år han byggt på den.

Caspar David Friedrichs "Vandrar över dimhavet", 1818 (något besuren).

utifrån grekisk mytologi vars berättelser är inlagda i vår bild om bildning och utgör en central del i konst- och kulturhistorien och vars referenser ofta legat till grund för gestaltningar av samtida händelser. Utifrån Odysseus kan konstnärstillsatser som vanligtvis ses som underifrån- eller från-bakom en rad hinder, utmaningar och strider som måste pareras och övervinnas. Poseidon straffar honom – många stormar har varit härda slag även mot Nimis – och när omvärlden tror att Odysseus är förevigad på småt håll tar fienden tillfället i akt att åter försöka besegra honom på andra fronter (exempelvis nya kampanjer mot Nimis). Odysseus får också slåss genom list mot enögliga cykloper som attackerar verket, vilka fallit på sin egen enfaldighet. Nimis – som flyddes av krigare av Odysseus – kan även betraktas som en trojansk häst som visar på systemets bräcklighet.

Men, själv ser jag kanske alltmer Nimis som en del av en romantisk tradition inom konsten. Någon mer idealisk plats i Skåne för ett dramatisk landskap i romantikens ideal är Kullaberg är svårt att finna. Havet, klipporna och utskämen. Dramatiken när har nästan land. Kullaberg är vara vackert, men även en plats som sköddat många liv, både på land och till havs. Månska kan får ge upp då orden inte räcker till för att beskriva naturens stoeslaghet. Det är något som överstiger och är uppbyggd utan jämförelse – transcendentalt och sublimt. En plats som säkerligen hade kunnat inspirera Caspar David Friedrich. Vilks är inte ensam, tvärtom. Kullaberg och Arild har sedan 1800-talet lockat åtskilliga konstnärer från hela Norden till friluftsmåleri, och på så sätt utgör Nimis också en del i regional konsthistorisk kontinuitet.

Ett betydande motiv inom romantiken är fiskebåtar, vrak och skeppsbrottna. Metaforiskt kan man betrakta konstnären som en skeppsbruten som stigit land efter att ha överlevt stormarna. Överlevnaden – som står inför det stora slagna – känner sig manad att göra ett avtryck på platsen. Materialet som finns till hands – drivveden som Nimis är konstruerad av – skulle kunna komma från något av alla de fartyg som krossas mot klipporna i romantikens mållinjer och som nu sköjts iland av vågorna. Nimis blir till en skulptural inkarnation av romantiken.

Likt alla epoker var romantiken en kommentar till sin tid, i detta fall en kritik av tidens

ökade industrialism och rationella tänkande. Nimis som konstruktion är irrationell. Här går inte – som hos klassicismens ideal – att i konstruktionen logiskt läsa av konstruktionens bärande element. Mången cyklop med motorsåg som hänt sig manad att förgöra Nimis och fylla bytet genom att hitta de bärande elementen i konstruktionen har slagen flitt ge upp. Det brutalt rationella besegrats av det oförklarligt sköna.

Betraktat som romantiskt verk blir Nimis en intressant motsats till konsteoretikern Vilks, som själv ofta kommenterar sitt verk utifrån en mer rationell konsteoretisk position. Verket blir en konstnärlig motpol till Vilks roll som konsteoretiker, som ofta ifrågasätter en essentiell konstuppfattning.

Men går det att fortsätta med ett lövsverk som Nimis utan en tro på konstens eget innebodande värde? Nej, det är nog så att det kännetecknande draget för den romantiska synen på konstnärligheten är just envisheten.

Romantiken leder också in på idén om allkonstverket (Gesamtwerk) som rymler allt – strävan att som exempelvis Wagner firarna flera konstformer parallellt. Men romantiken är också ett uttryck för ambitionen att fånga alla livets aspekter i ett och samma verk. I förlagsningen kan man säga att cirkeln delvis sluts med konstnären Joseph Beuys (som ågde verket 1964–1986).

Beuys kombinerade en central position inom konceptkonsten parallellt med rollen som en komplett romantiker, och han hade en genuin tro på att konsten och dess gestaltningar kan göra världen bättre. Beuys förde fram begreppet "den sociala skulpturen" – i viss mån inspirerat av allkonstverket – där skulpturen inte bara utgörs av den fysiska gestaltningen i sig utan även av omgivningens reaktioner på verket. Konsteoretikern Vilks påstår ofta att allt det som händer kring Nimis – som denna text – också ingår i verket som helhet.

Hur framtiden kommer att se ut för Nimis vet vi inget om. Poseidon kanske vinner en fysiskt strid över konstverket eller så blir det en konstens mytospunna

Atlantis efter att havets vattennivå har höjts. En ny generation av cykloper verkar också ha gjort sin entré på scenen. De strider gentemot med nya paragrafer medan konstnären tvungats isolera sig på annat håll. Men verket är för stort. Det är för omtal. Det har pågått för lång tid. Det är för löst för att bara fås bort.

Hur vi än agerar idag, gentemot Nimis kan vi utgå ifrån att historien kommer att betrakta oss. Läsnästresen kommer inte att kunna skriva bort verket ur konsthistorien. Tvärtom, paradoxalt nog, kan den ytterligare förstärka verket mytospunna karaktär som på så många sätt varit signifikanta för dess historia genom åren. Deras sats är i dagsläget att välja mellan statistsens roll eller bli berättelsens Judas.

Men till skillnad från andra konstverk har Nimis blivit ett allkonstverk. Inte bara utifrån konstnärens egen strävan och kamp, i lika hög grad via alla besökare som varje år tar sig till dit. Besökarna och turisterna som klättrar, picknickar, dejtar, gifter sig, tar med sig sina barn ...

Nimis existerar även bortom den fysiska gestaltningen. Den har för många idag blivit en positiv plats som existerar i deras liv. Ackumlerat hos tillräckligt många gör det att Nimis lever som ett kollektiv minne på ett sätt som väldigt få konstverk gör.

■ Nimis fyller 40 år den 31 juli.

Betraktat som romantiskt verk blir Nimis en intressant motsats till konsteoretikern Vilks.

